

Het Hof van Cassatie bij het begin van een nieuwe eeuw: een terugblik en vooruitzichten

Interview met Pierre Marchal

Het Hof van Cassatie zorgt voor de juiste toepassing van de wet en voor de eenheid van de rechtspraak en is daardoor één van onze hoogste rechtscolleges. Niettemin is het Hof reeds jaren voorwerp van kritiek in en buiten de juridische wereld. De kritiek beperkt niet alleen tot de rechtspraak, maar richt zich ook naar de werking van het Hof. Door het welbekende Spaghetti-arrest en de Augusta-affaire laaide het publieke debat weer hevig op waarbij het Hof zich in een spanningsveld geplaatst zag tussen politiek en maatschappij. Ook het Hof spaarde zijn kritiek niet tegen de politieke wereld, wat in de mercurialen van de Procureurs-Generaal duidelijk tot uiting komt. Jura Falconis trok dan ook naar het Hof van Cassatie en sprak er met de heer P. Marchal, eerste voorzitter van het Hof van Cassatie.

Het is zo dat er de laatste tijd heel wat kritiek geuit is op het Hof van Cassatie, zowel wat de inhoud van de arresten betreft als wat de stijl betreft. Zou het niet beter zijn dat het Hof afstapt van zijn te legalistische aanpak en wat meer rekening houdt met wat er in de samenleving leeft? Zou de archaïsche stijl van de cassatie-arresten niet beter vervangen worden door een meer leesbare stijl?

Het is de taak van het Hof van Cassatie om de eenheid in de rechtspraak zo veel mogelijk te verwezenlijken en om door die éénmaking van de rechtspraak de rechtszekerheid te waarborgen. De taak van het Hof is dus eigenlijk beperkt aangezien het alleen de wettigheid van beslissingen controleert. Het Hof gaat na of de beslissingen conform de wet zijn. Daarbij wordt er met drie elementen rekening gehouden: met de tekst van de wet, met de parlementaire voorbereiding van de wet, om zo de wil van de wetgever te achterhalen, en met de vorige rechtspraak van het Hof (precedentenleer). Verder wordt er ook rekening gehouden met de levensomstandigheden, met hetgeen er in de maatschappij leeft, maar het is niet de taak van het Hof om rekening te houden met bepaalde evoluties of om vooruit te lopen. Dat is eerder de taak van de wetgever. De wetgever moet er voor zorgen dat de wet eenstemmig blijft met maatschappelijke evoluties. Het Hof kan de wet alleen maar interpreteren zoals ze is, het Hof is immers geen wetgever.

De arresten van het Hof van Cassatie zijn in de klassieke vorm geschreven, dat wil zeggen dat ze uit twee delen bestaan. In het eerste deel vindt men de middelen die aangevoerd worden door de advocaten. Op elk middel wordt door het Hof bondig geantwoord. In civiele zaken moet het Hof zich beperken tot het middel. Het Hof moet niet antwoorden op zaken die niet gevraagd zijn

en moet ook geen beschouwingen geven die buiten het middel gaan. In civiele zaken mag het Hof geen middel ambtshalve aanvoeren. Het enige wat het Hof doet, is nagaan of datgene wat aangevoerd wordt in het middel juist is. Daarvoor moeten drie zaken geïnterpreteerd worden: het middel, het arrest en de wet. De formele presentatie van het middel is aan strenge wettelijke vereisten onderworpen. De wetsschending moet op een precieze wijze aangeduid worden. Wanneer de geschonden wetsartikelen niet weergegeven worden, wordt het middel verworpen als niet-ontvankelijk. Tevens moet er een band zijn tussen de als geschonden aangewezen wetsartikelen en de aangebrachte grieven.

In strafzaken mag het Hof wel ambtshalve middelen aanvoeren. De controle is daar veel breder. Dit komt door de bijzondere aard van het strafrecht. In strafzaken onderzoekt het Hof ambtshalve of de substantiële vormen die opgelegd zijn door de wet nageleefd werden en het Hof gaat ook de legaliteit van de straf na, dat wil zeggen, dat het Hof onderzoekt of de rechter, bij het opleggen van een straf, binnen de grenzen is gebleven die door de wet zijn bepaald. Het Hof controleert ook ambtshalve of de straf gemotiveerd is, aangezien de rechter een bijzondere motiveringsplicht heeft ten aanzien van de straf die hij oplegt. Vervolgens worden -net zoals in civiele zaken- de middelen onderzocht en wordt er op geantwoord. Het Hof controleert enkel of de beslissing al dan niet naar recht verantwoord is. Het Hof beperkt zich dus tot een strikte legaliteitscontrole. Legaliteitscontrole heeft bijgevolg weinig te maken met wat in de maatschappij leeft. Hetgeen in de maatschappij leeft, behoort tot het terrein van de feitenrechter. Bij het toemeten van een straf moet de feitenrechter rekening houden met de sociale toestand van de mensen, met de mentaliteit, met allerlei zaken waarmee het Hof geen rekening mag en kan houden, aangezien het Hof alleen maar oog mag hebben voor de juiste toepassing van de wet.

Art. 6 Ger.W. stelt dat de rechter geen uitspraak mag doen bij wege van algemene en als regel geldende beschikking. Dreigt het Hof van Cassatie soms toch niet zélf wetgever te worden en hoe behoedt het zich daarvoor?

Misschien komt het soms zo over dat het Hof van Cassatie wetgever is, maar dit is niet zo, aangezien de arresten van het Hof geen gezag van gewijsde hebben. Wanneer een arrest gecasseerd wordt, dan wordt de zaak teruggestuurd naar een ander hof of rechtbank. De verwijzingsrechter is niet verplicht de beslissing van het Hof van Cassatie te volgen. De verwijzingsrechter kan het arrest gewoon naast zich neerleggen en er geen rekening mee houden of er slechts voor een bepaald punt rekening mee houden. De verwijzingsrechter loopt dan alleen het risico om opnieuw gecasseerd te worden. De arresten van het Hof van Cassatie hebben zodoende slechts een moreel gezag. Als er tegen de beslissing van de verwijzingsrechter een voorziening in cassatie komt, als de beslissing van de verwijzingsrechter niet te verenigen is met de rechtspraak van het Hof van Cassatie en als het middel dat aangevoerd wordt tegen het arrest hetzelfde middel is als datgene

dat aangevoerd werd bij de eerste cassatievoorziening dan statueert het Hof in verenigde kamers. Als het Hof dan opnieuw casseert, dan moet de verwijzingsrechter zich schikken naar hetgeen het Hof gezegd heeft in rechte. De tweede verwijzingsrechter kan dan slechts anders oordelen op grond van een feitelijke beoordeling, die onaantastbaar en soeverein is.

Het Hof heeft dus wel een quasi-normatieve rol. De interpretatie die het Hof aan de wet geeft, heeft bij de hoven en rechtbanken immers een moreel gezag, aangezien de rechter gevaar loopt om gecasseerd te worden indien hij van die interpretatie afwijkt. Het Hof verfijnt zo het werk van de wetgever. Het Hof van Cassatie is eigenlijk een uitvloeisel van een instelling van de Franse Revolutie. De Tribunal de Cassation werd opgevat als een orgaan van de wetgevende macht, wiens taak het was om er over te waken dat de rechters de wet op een correcte manier toepasten. Wanneer het Belgische Hof van Cassatie opgericht werd, heerste hier dezelfde opvatting. Het is slechts sedert het begin van de twintigste eeuw dat algemeen wordt aangenomen dat het Hof van Cassatie niet alleen ingesteld is in het belang van de wet, maar ook ten behoeve van de rechtszoekenden en dat het beschouwd wordt als deel uitmakend van de rechterlijke macht. Het Hof wordt nu dan ook opgevat als een rechter. Net zoals de andere rechters mag het Hof geen algemene regels stellen.

Welke zijn de elementen die een cassatierechter moeten leiden bij een beslissing over een geschil waarbij er twee of meer juridische oplossingen zijn?

Het Hof wordt in de eerste plaats geleid door de zorg voor rechtszekerheid. Bij het oplossen van een rechtsvraag wordt eerst gekeken naar de eigen precedentes. Er kan maar rechtszekerheid zijn wanneer er een vaste rechtspraak is. Wanneer de rechtspraak constant verandert, dan is er geen rechtszekerheid meer. Rechtszekerheid wil zeggen dat de mensen op voorhand moeten kunnen weten wat de gevolgen van hun handelen zijn. Vervolgens gaat het Hof na of datgene wat het doet, kadert in het groter geheel van de rechtsstructuur. Zo controleert het Hof of het geen afbreuk doet aan andere principes. Daarom is het noodzakelijk dat cassatierechters een breed gezichtsveld hebben.

Het recht is geen abstracte wetenschap, maar heeft te maken met zeer concrete toestanden.

De rechter die deze toestanden naar de wet dient te beoordelen, moet kunnen afstand nemen van zijn eigen waardeoordelen.

Het Hof van Cassatie oordeelt enkel in rechte en niet in feite. Is de grens tussen recht en feit duidelijk te trekken?

Het principe is, dat het Hof zich niet mag inlaten met de feiten. Het Hof heeft altijd een strakke lijn getrokken tussen recht en feit. De marginale toetsing is de uiterste limiet. Binnen het Hof zelf zijn er verschillende meningen omtrent

de marginale toetsing. Sommigen zijn van oordeel dat dit niet kan, omdat dit te ver gaat. Als het Hof zich zou inlaten met de feiten dan zou het geen Hof van Cassatie meer zijn. Het Hof is geen derde aanleg. In feite is het proces beëindigd in hoger beroep. De rechter in hoger beroep is de laatste rechter die volle rechtsmacht heeft. Hij heeft de rechtsmacht om de feiten vast te stellen, die feiten te beoordelen en de wet op die feiten toe te passen. Het Hof van Cassatie heeft deze bevoegdheden niet. Cassatie is en blijft een uitzonderlijk rechtsmiddel. Enerzijds is het frustrerend dat het Hof zich niet mag inlaten met de feiten, doch anderzijds is het comfortabel voor het Hof aangezien het zich niet meer hoeft bezig te houden met toch wel soms beangstigende vragen die verregaande gevolgen kunnen hebben.

Het Hof herkwalificeert niet wat een feitenrechter beslist heeft. Het Hof van Cassatie heeft niet tot taak de kwalificatie die de feitenrechter op de feiten gekleefd heeft te veranderen. Het Hof gaat in strafzaken alleen maar na of de feitenrechter in zijn beslissing de bestanddelen van het misdrijf heeft vastgesteld. In civiele zaken hangt alles er van af of er conclusies zijn of niet. Volgens de rechtspraak van het Hof is het zo dat als er geen conclusies zijn, de feitenrechter ook niet hoeft te zeggen waarom hij meent dat een wetsbepaling toepassing vindt. Het Hof neemt aan wat de feitenrechter vastgesteld heeft, zonder na te gaan of dat echt wel zo is. Het Hof herkwalificeert dus niet, maar zegt enkel of de kwalificatie van de feitenrechter juist of verkeerd is.

Een delicaat probleem stelt zich in strafzaken bij regeling van rechtsgebied. Misdaden kunnen gecorrectionaliseerd worden op grond van verzachtende omstandigheden. Het gebeurt echter dat een onderzoeksgerecht een zaak naar de correctionele rechtbank verwijst, zonder dat -door vergetelheid- verzachtende omstandigheden aan te wijzen. Hier staan twee tegenstrijdige beslissingen tegenover elkaar: enerzijds de raadkamer die correctionaliseert tot een wanbedrijf en anderzijds de beslissing van de correctionele rechtbank die zich onbevoegd verklaard heeft omdat er geen verzachtende omstandigheden waren en de feiten dus een misdaad betreffen. Het Hof van Cassatie wordt dan door het parket geadieerd om het bevoegdheidsgeschil te beslechten. In dergelijke zaken moet het Hof dan nagaan of het feit een misdaad dan wel een wanbedrijf is. Als de regeling van rechtsgebied opgelost is, verwijst het Hof de zaak naargelang van het geval naar een vonnisgerecht, een onderzoeksgerecht, een onderzoeksrechter of naar het openbaar ministerie. Regeling van rechtsgebied is één van de gevallen waar het Hof dicht bij de beoordeling van de feiten komt omdat het Hof gedwongen wordt om te zeggen wat een misdaad is en wat geen misdaad uitmaakt.

Het Hof van Cassatie is opgebouwd uit een aantal kamers, met elk een Franstalige en een Nederlandstalige afdeling. De rechtspraak van de verschillende afdelingen durft nogal eens verschillen. Werkt dit niet bedreigend voor de éénheid van rechtspraak, waarover het Hof dient te waken?

Ik weet niet of er veel verschillen bestaan en of ze zo groot zijn. De wet voorziet immers in een systeem van voltallige zittingen om dit probleem zo veel mogelijk te vermijden.

Het Hof is samengesteld uit drie kamers: de eerste, tweede en derde kamer. De eerste kamer is de civiele kamer. Daar worden de burgerlijke zaken behandeld, zijnde: de zaken in verband met burgerlijk recht, handelsrecht, disciplinaire zaken (dit zijn de voorzieningen tegen beslissingen van de orde van apothekers, orde van advocaten, orde van geneesheren, enz.) en fiscale zaken. In de tweede kamer worden de strafzaken behandeld. De derde kamer is de kamer van sociaal recht. Daar worden alle voorzieningen tegen de arbeidsgerechten behandeld en ook fiscale zaken. De fiscale zaken worden dus verdeeld over de eerste en de derde kamer. Elke kamer bestaat uit twee afdelingen, een Nederlandstalige en een Franstalige. Indien er verschillen zijn in rechtspraak, dan wordt dit opgelost door het houden van een voltallige zitting. De twee afdelingen houden dan dus samen zitting. Er wordt in dat geval beraadslaagd met negen. De gewone zittingen zijn met vijf, de voltallige zittingen zijn met negen omdat het een onpaar getal moet zijn. In die voltallige zitting wordt er een beslissing genomen over de zaak en iedereen richt zich naar die genomen beslissing.

Dat zijn technieken die de wetgever ons aanreikt en die ons toelaten rechtszekerheid te scheppen in de schoot van het Hof van Cassatie. Het is natuurlijk onvermijdelijk dat er, gelet op het groot aantal zaken dat wij te verwerken krijgen, afwijkingen ontstaan. Wij gaan dit evenwel zo veel mogelijk na en trachten dit uit te zuiveren.

Vormt het naast elkaar bestaan van het Arbitragehof, de Raad van State, het Europees Hof voor de Rechten van de Mens en het Europees Hof van Justitie geen belemmering voor de eenheid in de rechtspraak?

Ja, dat is onvermijdelijk zo. Het heeft tot gevolg dat er verschillende interpretaties naast elkaar kunnen bestaan.

Op nationaal niveau moet men er wel rekening mee houden dat de verschillende hoogste gerechten hun eigen jurisdictie hebben. De uitspraken die zij doen hebben maar gelding binnen de grenzen van deze jurisdictie. Men moet ook rekening houden met de particulariteit van hun contentieux. Het contentieux van de Raad van State is een objectief contentieux. Dat is anders dan het onze. Wij houden ons alleen maar bezig met subjectieve rechten. De Raad van State heeft dus een heel andere benadering en zij zullen dus vaak een ander zicht hebben op dezelfde problemen. Wat het Arbitragehof betreft, de taak van het Arbitragehof is de grondwettelijkheid van de wetten en decreten

te toetsen. De taak van het Arbitragehof is dus niet de wetten te interpreteren. Dit moet gebeuren door de hoven en de rechtbanken. Men kan soms wel de indruk hebben dat het Arbitragehof de wet interpreteert, maar in feite doet zij dit niet. Het is namelijk zo dat als de rechter, in het kader van een voor hem liggend geschil, een prejudiciële vraag stelt aan het Arbitragehof, hij dit doet vanuit zijn eigen interpretatie van de wet. Het Arbitragehof zal dus moeten oordelen of een bepaalde, door de rechter gegeven interpretatie, in overeenstemming is met het gelijkheidsbeginsel en vaak zal het Arbitragehof zeggen volgens welke interpretatie er wel schending zal zijn. Elk blijft dus op zijn terrein. Vaak zal het zo zijn dat men de beslissingen van de andere rechtscolleges niet aandachtig leest en dan zijn er misverstanden, maar als men de beslissingen wel aandachtig leest en men houdt in het achterhoofd dat elke beslissing neemt op zijn terrein en vanuit zijn eigen gezichtshoek, dan begrijpt men de zaken veel beter.

Wat de internationale gerechten betreft, zijnde het Europees Hof voor de Rechten van de Mens en het Europees Hof van Justitie, deze spelen de laatste tijd een zeer belangrijke rol en hun rol zal zelfs nog groter worden omdat zowel het EVRM als het communautaire recht een steeds belangrijkere plaats innemen in ons rechtsbestel. Als wij het EVRM interpreteren moeten wij natuurlijk rekening houden met de interpretatie die eraan gegeven werd door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. In feite zijn de verhoudingen tussen de nationale gerechten en de twee internationale hoven verschillend. Met het Hof van Justitie bestaat er een verband van samenwerking, namelijk door het systeem van de prejudiciële vragen. Als wij dus staan voor een probleem van interpretatie van een Europese verordening, stellen wij hierover een prejudiciële vraag aan het Hof van Justitie. Deze vorm van samenwerking is er niet ten opzichte van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, aangezien er daar geen systeem van prejudiciële vraagstelling bestaat. De controle van dit Hof komt maar achteraf. Als er dus een interpretatieprobleem is ten opzichte van het EVRM, dan moeten we rekening houden met de reeds gevelde rechtspraak van het EHRM. Dit is echter niet zo gemakkelijk omdat de rechtspraak van het Hof moeilijk te achterhalen is. Er ligt immers geen rechte lijn in die rechtspraak. De rechtspraak van het Europees Hof is zeer casuïstisch. Heel vaak worden dezelfde beginselen uit het EVRM verschillend toegepast in verschillende zaken. Er is dus geen rechtszekerheid. Het is echter wel zo dat er bij ons een grote gevoeligheid bestaat voor de rechten van de mens en dat wij proberen die rechten niet te schenden. De grote verdienste van het EHRM is dan ook dat het die gevoeligheid de laatste jaren nog geweldig heeft aangescherpt.

De drie hoogste rechtscolleges van het land ressorteren onder drie verschillende ministers die hun eigen beleidslijnen uitstippelen. Vindt u dit een gunstige situatie?

Het beleid van de minister heeft niets te maken met het beleid van het Hof van Cassatie. De minister van justitie zorgt er alleen maar voor dat de hoven en de

rechtbanken over de nodige materiële middelen beschikken om behoorlijk te kunnen functioneren. Hetzelfde geldt voor de minister van binnenlandse zaken ten aanzien van de Raad van State en voor de eerste minister ten aanzien van het Arbitragehof. Het inhoudelijke beleid wordt door de rechtscolleges zelf bepaald. Het beleid van het Hof van Cassatie wordt collegiaal bepaald. Maandelijks is er een bijeenkomst van de afdelingsvoorzitters, de eerste voorzitter en de voorzitter. Daar wordt het beleid uitgestippeld. Om de drie maanden is er dan een algemene vergadering van het Hof, waar ook gesproken en beslist wordt over de grote beleidslijnen.

Er kunnen dus onmogelijk tegenstrijdigheden zijn tussen de rechtspraak van de verschillende hoven op basis van de bevoegdheid van verschillende ministers. Dat is precies een belangrijke toepassing van de scheiding der machten die in onze rechtsstaat zo belangrijk is. De scheiding der machten houdt wel in dat er samenwerking moet zijn tussen de verschillende machten. Waar mogelijk zal die samenwerking er dan ook zijn. Zo geven wij in ons jaarverslag bepaalde inlichtingen aan het Parlement.

In het laatste jaarverslag van het Hof van Cassatie staat te lezen dat er steeds meer doelloze cassatieberoepen worden ingesteld. Zou de wetgever er niet goed aan doen een rem te zetten op de toegang tot het Hof?

Dat is een moeilijk probleem. Men gaat er van uit dat iedereen toegang moet hebben tot de rechter en dus ook tot het Hof. Men moet dit samen zien met de rol en de opdracht van het Hof van Cassatie. Principieel mag men niet naar het Hof komen om het proces hier te herbeginnen. De mensen hebben nochtans dikwijls wel deze bedoeling. Spijtig genoeg hebben ook advocaten vaak een verkeerde opvatting over de rol van het Hof.

De enige rem op de toegang tot het Hof, is er in burgerlijke zaken, omdat men zich daar altijd moet laten vertegenwoordigen door een advocaat bij het Hof van Cassatie. Dit is van levensbelang voor het Hof, aangezien deze advocaat dient als filter. Hij zal alleen die zaken aanbrengen die belangrijk zijn, dit wil zeggen die zaken waarin er zich een rechtsvraag stelt.

In strafzaken is de tussenkomst van een advocaat bij het Hof van Cassatie niet vereist. Daar krijgen we verzoekschriften van zowel advocaten als van gewone burgers.

De doelmatigheid van de tussenkomst van de advocaten bij het Hof van Cassatie blijkt uit de statistieken. In civiele zaken, dit is in de zaken waarvoor de bijstand van een advocaat bij het Hof van Cassatie vereist is, beliep in 1999 het percentage van de verworpen cassatieberoepen 54,44%, terwijl dit percentage 82,24% bedroeg in strafzaken, waar die bijstand niet vereist is.

De vrije toegang tot het Hof speelt dus zeker niet in het voordeel van de rechtsonderhorigen. Bij die verwerpingen in strafzaken werden nutteloze kosten gemaakt, werd er nutteloos werk verricht. Elk dossier dat binnenkomt wordt immers op dezelfde manier behandeld. Elke zaak moet geklasseerd worden, moet ingeschreven worden, er moet een dossier opgemaakt worden, er moeten convocaties rondgestuurd worden aan iedereen. Dan komt het bij een

raadsheer terecht die het onderzoekt. Daarna gaat het naar de advocaat-generaal die hetzelfde doet. Hierna wordt er een zitting gehouden met vijf raadsheren en een griffier. Nuttelose voorzieningen kosten dus heel wat geld aan de gemeenschap. Het zou dus zeker nuttig zijn, moest men de toegang tot het Hof moeilijker maken.

De vraag hoe dit moet gebeuren is niet eenvoudig te beantwoorden. Men mag in ieder geval geen grens van geldelijk belang stellen, omdat er nu eenmaal zaken zijn waarvan het geldelijk belang niet groot is, maar het juridisch of moreel belang wel. Er zijn landen waar het de rechter zelf is die beslist welke zaken hij toelaat en welke niet. Dit is bijvoorbeeld het geval in Duitsland en de VS. Zo een systeem is bij ons niet denkbaar omdat dit niet in onze traditie ligt. De politieke verantwoordelijken zouden dit niet aanvaarden.

De enige mogelijke oplossing ligt er volgens mij in, het monopolie van de advocaten bij het Hof van Cassatie uit te breiden. Dit zou zeker het geval moeten zijn voor fiscale zaken. Voor strafzaken is het deliquer. Ook daar zou er een verplichte tussenkomst moeten komen van de advocaten bij het Hof van Cassatie, maar hier moet dit gepaard gaan met een wijziging van de regels inzake rechtsbijstand. Dit zou natuurlijk weer meer geld kosten aan de staat. De staat zou dan immers de tussenkomst van die advocaat moeten bekostigen. Dit gebeurt eigenlijk nu al. Rechtsbijstand wordt maar verleend als er een redelijke kans is op cassatie. Een advocaat bij het Hof van Cassatie gaat dit na. Hij geeft daarover advies en als blijkt dat de kans op cassatie redelijk kans is, maakt hij een voorziening op. Dit systeem zou op grotere schaal kunnen georganiseerd worden zodat de advocaten bij het Hof van Cassatie ook in strafzaken zouden kunnen tussenkomen. In vergelijking zou dit aan de staat niet meer kosten dan de vele nutteloze voorzieningen nu en de rechtsonderhorigen zouden beter gediend worden.

Het Hof heeft ook de bevoegdheid om attributiegeschillen op te lossen tussen de rechterlijke macht sensu stricto en de administratieve rechtscolleges. Oordeelt het Hof niet vaak in het voordeel van de eigen rechterlijke macht? Kan het Franse mechanisme van een "tribunal des conflits", waarbij attributieconflicten worden opgelost door een paritair samengestelde rechtsinstantie, hier misschien als inspiratie dienen?

Het verschil tussen België en Frankrijk is historisch gegroeid. Beide systemen stammen volledig uit het Franse regime, waarbij het administratieve volledig boven het gerechtelijke ging. In Frankrijk is dit nog altijd zo. In 1830 is er bij ons een reactie gekomen tegen het Franse regime en is men teruggekeerd naar onze vroegere nationale traditie die de voorrang gaf aan het gerechtelijke. Ook onze grondwet is in vele opzichten een uiting van een zeker wantrouwen tegen de uitvoerende macht. Daarom heeft men dan ook het systeem ingevoerd dat het de rechterlijke macht is die de grens trekt tussen datgene wat aan de administratie toekomt en wat aan de rechterlijke macht toekomt. De rechterlijke macht neemt alleen kennis van de geschillen over burgerlijke rechten en politieke rechten, met uitzondering van de geschillen over politieke

rechten die de wet toekent aan andere instanties dan de rechterlijke macht. Een aantal geschillen over politieke rechten worden dus behandeld door de rechterlijke macht. Dit is bijvoorbeeld zo voor geschillen over sociale zekerheid. Daarnaast zijn er dus de administratieve rechtscolleges die vallen onder de bevoegdheid van de Raad van State. Het onderscheid tussen burgerlijke rechten en politieke rechten is niet zo makkelijk te maken. Er is over deze problematiek al heel wat geschreven. Volgens de traditionele rechtspraak van het Hof -die reeds gevestigd werd in 1951- is het werkelijke voorwerp van de betwisting doorslaggevend. Wanneer het werkelijke voorwerp van de betwisting een burgerlijk recht is, is de rechterlijke macht bevoegd. In het andere geval is de administratieve rechter bevoegd. De Raad van State houdt zich immers bezig met een objectief contentieux en wij met een subjectief. Men kan zich natuurlijk een heel ander systeem inbeelden, maar dan gaat men ook naar een heel andere filosofie. Een andere dan deze waarop onze grondwet berust.

Het verschil in filosofie tussen het Franse systeem (waar voorrang wordt gegeven aan het administratieve) en het Belgische (waar voorrang wordt gegeven aan de rechterlijke macht) weerspiegelt zich ook in de verantwoordelijkheid van de staat. Lange tijd heerste bij ons (onder Franse invloed) de opvatting dat de rechter zich niet mocht inlaten met een fout van de overheid. De ommekeer is er gekomen met het Flandria-arrest in 1920, waarin het Hof heeft gesteld dat artikel 1382BW ook van toepassing is op de staat. Als de staat dus door zijn fout schade berokkent aan een persoon, moet hij deze schade vergoeden. In Frankrijk daarentegen is de staat nog altijd onttrokken aan de beoordeling door de rechterlijke macht. Daar worden de geschillen tussen het bestuur en particulieren beslecht door administratieve rechtscolleges, ook wanneer het geschil civiele rechten betreft (zoals bijvoorbeeld een vordering tot vergoeding van schade, veroorzaakt door een fout van het bestuur).

Hoe ziet u de toekomst van het Hof van Cassatie?

Het Hof van Cassatie heeft zich altijd aangepast aan de evoluties in de maatschappij. Ik zie niet in waarom dit in de toekomst anders zou zijn. Zolang België een rechtsstaat blijft, zal er recht moeten gesproken worden en moet de eenheid in de rechtspraak nagestreefd worden. Rechtsstaat staat immers synoniem voor rechtszekerheid. Het Hof van Cassatie zal dus altijd moeten blijven bestaan. Bovendien zijn de mensen de laatste tijd veel assertiever geworden waardoor er veel meer processen worden ingespannen. Zolang we niet in het aards paradijs leven zullen er dus rechters nodig zijn.

Ina Beelen, Frederik Gheeraert en Olivier Ryde